

otisk se pak založí do repertoria dle pořadí výše uvedeného, a po jednom otisku zašle se předsedům a všem členům nejvyššího soudního dvoru. Usnese-li se senát, že se od rozhodnutí zaneseného do repertoria odchýlí a že rozhodne jinak, nebo učiní-li dva senáty o téže do repertoria ještě nazanesené právní otázce usnesení sobě odporující, přidělí se tato sporná právní otázka senátu sesílenému, sestávajícímu z 15 členů nejvyššího soudního dvoru, počítaje v to i předsedu. Rozhodnutí těchto sesílených senátů zanáší se pak do knihy judikátů.

III. Kniha judikátů.

Kniha judikátů směřuje tedy k tomu, aby rozhodnutí v ní pojata pro všechny senáty nejvyššího soudního dvoru potud byla závazna, pokud by nebyla suspendována dle předpisu nejv. roz. ze dne 7. srpna 1872. Usnese-li se senát, radě se o nějaké věci, jednohlasně na tom, že se nemá použití rozhodnutí do knihy judikátů zapsaného, zastaví se jeho rozhodnutí, a otázka právní předloží se senátu sestávajícímu z 21 členů nejvyššího soudního dvora počítaje v to i předsedu. Tento senát rozhoduje o otázce právní, když byla tato dvěma zpravodaji přednesena. Souhlasí-li úplně rozhodnutí takto učiněné s rozhodnutím zaneseným v knize judikátů, připsá se k tomuto datum a běžné číslo souhlasného nálezu a kromě toho poznamená se souhlasnost jak ve knize judikátů, tak i v repertoriu nálezů. V každém jiném případě zaneše se obsah nového rozhodnutí do knihy judikátů a repertoria nálezů, ve kterémžto se však kromě toho též datum, běžné číslo a číslo nálezu již dříve v knize judikátů zaneseného připojí s poznámkou, že nález byl změněn. Uzná-li referent za dobré zastupovati náhled, který odporuje rozhodnutí pojatému do knihy judikátů, má o tom v čas t. j. před přednesením dotyčné věci vyrozuměti praesidenta nejvyššího soudního dvoru, kterému přísluší právo naříditi novou poradu v senátu sesíleném. Tento senát, který sestává z 21 členů nejvyššího soudního dvora, počítaje v to i předsedu, rozhoduje pak o dotyčné otázce, když byla dvěma zpravodaji přednesena; nález zaneše pak se do knihy judikátů způsobem svrchu vylíčeným. Rozhodnutí zanesená do repertoria nálezů a knihy judikátů uveřejňují se od r. 1885 v příloze věstníku nařízení ministerstva spravedlnosti.

Knihkupectví.

I. Dějinný vývoj.

Základy knihkupectví nalézáme již ve starověku, kdež shledáváme se zvláště ve střediskách literární produkce se zvláštními trhy na knihy, jež provozovali tzv. *βιβλιοπολαί*. Sluší jmenovati především Athény a proslulou Alexandrii. Skladiště těchto knihkupců bylo zároveň střediskem starověkých učencův a vzdělancův. Bohatý Říman přijímal své přátele obyčejně ve své knihovně, a římské librarii byli původně opisovači knih, s nimiž provozovali obchod. Ve středověku, kdy rozvoj literární byl daleko chudší než ve starověku, shledáváme, že i obchod knihami vázl. Duševní plody byly tehda v západních zemích výhradním majetkem stavu duchovního, jediná Itálie činila v tom výjimku. V jednotlivých klášterích zabývali se řeholníci opisováním knih buď pro vlastní potřebu kláštera, neb aby za tyto opisy výměnou obdrželi knihy jiné. Na vysokých školách pařížských, bolognských a jiných pozorujeme zvláštní vývoj obchodu knihkupeckého: učitelé i četní posluchači potřebovali různých komentářů a kompendií,

a tu bylo v jich zájmu, aby způsob prodeje a výměny knih byl co nejvhodněji upraven.

V Německu pozorovati bylo rozvoj knihkupectví teprve po vynalezení tisku, neboť tu bylo hlavní péčí nakladatelů a knihtiskařů, aby knihy tiskem rozmnožené našly kupců, a to zvláště když počala se vyvíjeti konkurence, která ceny knih značně snížila. Prvotní knihtiskaři byli zároveň knihkupci, prodávaliž pouze své vlastní výtisky a většinou jen na výročních trzích. Tím ovšem vyvíjeli jen nepatrnou činnost obchodní. Teprve Atonín Koburger z Norimberku (1472—1513) zařídil si v různých zemích jako ve Francii, Polsku, Uhrách stálá skladiště, jež provozovala obchod nejen v místě samém, nýbrž i v zemích sousedních; týž stále cestuje zásoboval Německo a jiné země jak knihami svými, tak i knihami, jež měl v komisi. Přirozeným způsobem nejvhodnějšími místy pro prodej knih byla veliká tržní města. Nejproslulejší v tom ohledu byl Frankfurt n. M., jenž měl všechny podmínky velikého a bohatého tržiště; vedle něho sluší připomenouti Lipsko, jež reformatorským hnutím stalo se střediskem všeho duševního života německého. Teprve po mřu r. 1815, kdy kulturní život v Německu utěšeněji se rozvíjetí počal, povstávala i v jiných menších městech knihkupectví. Avšak vládní kruhy počaly znenáhla knihkupectví věnovati větší pozornost a stížily je přísnou censurou, která teprve r. 1848 odstraněna byla.

II. Druhy obchodu knihkupeckého.

1. Nakladatelství.

Toto je ku knihkupectví skladnímu (sortimentu) v témž poměru jako továrník k obchodníkovi. Nakladatel produkuje, dává pohnutky k různým podnikům, vchází ve spojení se spisovateli, vydává tiskem jich plody na svůj náklad a stará se k vůli odbytu o spojení s knihkupeckými skladišti. Nakladatel hledí dobytí nakladatelského práva k duševním plodům spisovatelův, umělců, skladatelův a stará se všemožně o povznesení svého obchodu vlastní podnikavostí.

2. Knihkupectví skladní (sortiment) jest obchodním sprostředkovatelem mezi obecnstvem a nakladatelem. V Rakousku zřízena jsou dle způsobu německého ve větších městech knihkupectví, která, jsouce skladišti všech nových literárních plodů, stojí ve stálém spojení se všemi nakladatelstvími. Nakladatel poskytuje knihkupcům určitá procenta ze zisku, dává jim právo neprodané knihy zpět vrátiti, aneb je dále ve svém skladě ponechati, aniž by je dříve platiti museli, než by je prodali. Ovšem že napřed zaplacené knihy zpět z pravidla se neberou.

3. Knihkupectví antiquární provozuje prodej starších děl literárních, opotřebovaných knih za značně sníženou cenu, která stanoví se určitými pravidly. Antiquární obchod kupuje a prodává za hotové, neposkytuje úvěru ani přímým zákazníkům ani jiným obchodům. T. zv. moderní antiquariát, jehož povaha je dosud sporná, neváže se na určité ceny a provozuje antiquárnímu podobný obchod knihami i literatury nejnovější, čímž ovšem často přichází do rozporu s ostatními druhy obchodu knihkupeckého.

4. Knihkupectví komisionářské řídí se týmiž zákonnými ustanoveními, která platí pro komisionářské obchody vůbec. Ústřední stanoviště komisionářského obchodu knihkupeckého je v Lipsku. Komisionář přijímá v přední řadě zásilky i objednávky svých komitentů, zastupuje dále cizí nakladatele a stará se o výpravu knihovních zásilek. Vedle Lipska

vznikl během času značný počet komisionářských stanovišť jako na př. v Berlíně, Vídni, Pešti, Frankfurtě n. M., Norimberku, Augsburgu, Stuttgartě, Curychu atd.

5. Kolportáže.

Prostředky i cesty, jimiž se tento obchod ubírá, různí se zcela od způsobu pravidelného knihkupectví. Kolportáž povstala teprve v nejnovější době. Nejoblíbenějším předmětem bývají romány, zvláště sensační, vydané s neobyčejnou reklamou, která ovšem i při knihkupectví řádném jeví často velké účinky, ale při kolportáži závisí na ní všechno. Ona zjednává neobyčejné rozšíření spisův autorů, kteří by jinak asi sotva docílili úspěchu. Příčina toho spočívá jednak v napínavosti dotčených, po většině krvavých románů, jednak v různých lákadlech, prémiech, jež po odebrání skončeného díla odběratelům se prostě darují, aneb za nepatrný doplatek přenechají. Prémii toho druhu jsou po většině obrazy, ale vedle toho i věci, jež rozhodně do oboru knihkupectví nepatří, jako hodinky, prsténky řetízky a t. d. Těmito lákadly ovšem otevírá se cesta nejrozmanitějším zlořádům. Naproti tomu nelze zneuznati, že kolportáží, kdyby zabývala se prodejem jen dobrých knih, dalo by se vykonati mnoho pro rozšíření dobré literatury.

III. Právo živnostenské.

Knihkupectví jest živnost koncessovaná, mající za předmět obchod literárními i uměleckými výrobky všeho druhu, jež buď způsobem mechanickým nebo chemickým rozmnoženy byly (§ 15. ad 1. živ. ř.); knihkupectví náleží ku tiskařským živnostem, které z pravidla povolují se jen v místech, kde sídlí politický okresní neb státní policejní úřad, v ostatních místech obmezuje se obchod tento jen na školní knihy, modlitby, kalendáře, obrazy svatých. Prodej předmětů posléze jmenovaných může pro určitý obvod až do odvolání povoliti i místní policejní úřad. (§ 3. tisk. zák. ze dne 17. prosince 1862 č. 6 ř. z. z r. 1863.) Tentýž předpis platí též pro prodej biblí (min. nař. ze dne 22. srpna 1871 č. 24669). Uchazečům o živnost knihkupeckou jest prokázati vedle všeobecných náležitostí potřebných ku samostatnému provozování živnosti (§§ 2—10 živ. ř.) též spolehlivost (§ 23) a dostatečné povšechné vzdělání. (Nař. min. ze dne 17. září 1883 č. 151 ř. z.)

IV. Rozsah.

Vzhledem ku škodě, kterou trpí jak odběratelé, tak i kruhy živnostenské t. zv. prémiovými obchody provozovanými firmami domácími i cizozemskými, a se zřetelem na platné zákonné předpisy vydalo ministerstvo vnitra i obchodu následující vysvětlení ve příčině rozsahu živnosti knihkupecké:

1. Není dovoleno příslibovati neb dávatí prémie, které nejsou předmětem knihkupeckého obchodu; porušení tohoto předpisu trestá se dle ustanovení živ. ř. Sbírání předplatitelů neb subskribentů jest dle § 23 tisk. z. povoleno jen osobám, které mohou se vykázati zvláštním policejním povolením; politické úřady jsou povinny před udělením dotyčného povolení zjednatí si přesvědčení nahlédnutím do prospektů atd. o tom, že nejde o prémie, které nejsou předmětem obchodu knihkupeckého. Byl-li knihkupec potrestán pro nedovolený obchod prémiový, odvolají se zároveň i povolení sběratelům jich udělená.

2. Ohledně otázky, smí-li knihkupec prodávati též mineralie, požádala vídeňská obchodní a živnostenská komora gremium vídeňských obchodníků a spolek vídeňských knihkupců za dobrozdání. Obě tyto korporace souhlasně přisvědčily k této otázce, ovšem s tou podmínkou, že nerosty prodávány býti mohou v těchto obchodech nikoli dle míry a váhy, nýbrž v malých kusech opatřených vědeckými označeními, jakožto učebné pomůcky a to ve všech obchodech bez rozdílu, mají-li tyto dovolení prodávati školní knihy čili nic. Tu ovšem rozhodovala okolnost, že obchodů, které by se výhradně zabývaly prodejem nerostů, jest poskrovnu, a že udělením tohoto povolení stanou se pomůcky učebné přístupnějšími, čímž šíření užitečných vědomostí bude podporováno.

3. Ve příčině prodeje chromolithografií a fotografií s přitištěným textem podala vídeňská obchodní a živnostenská komora toto dobrozdání: Má-li knihkupec povolení prodávati knihy i rytiny a zeměpisné mapy s tištěným textem, sluší rytinám na roveň postavit i též výrobky, které rozmnožují se dle method vynalezených od roku 1806; neboť tyto výrobky u porovnání s mědorytinami mají daleko menší cenu a nepovažují se mnohdy ani za umělecké výrobky. Komora jest toho názoru, že knihkupci oprávněni jsou prodávati lithografie, chromolithografie, fotografie, fototypie, heliogravury atd., je-li při nich vytištěn text.

Majitel koncesse knihkupecké jest bez dalšího povolení oprávněn dle § 36 živ. nov. prodávati též periodické časopisy obsahu politického, poněvadž tyto též k literárním plodům počítati dlužno. To uznává i § 23 tisk. zák., jenž prodej tiskopisů zakazuje jedině mimo místnosti k tomu stanovené a násl. kas. soudu ze dne 8. května 1879 č. 3054. jenž dle, že za řádné místnosti ku prodeji tiskopisů jest pokládati ty, v nichž ten, kdo jest ku prodeji tiskopisů oprávněn, a tedy také knihkupec, svůj obchod provozuje. (Obch. a živ. komora v Plzni.)

V. Ustanovení tiskového zákona,

1. Každému je volno míti sklad svých vlastních spisů anebo spisů za pomoci jiných, ale dle svého vlastního určitého plánu sepsaných a prodávati je buď ve svém bytu, neb v místnostech výhradně k tomu určených a sice na vlastní účet. Užívá-li zvláštních místností, musí o tom učiniti předběžné oznámení policii. Porušení těchto předpisů trestá se jako přestupek pokutou od 10 do 100 zl. (§ 3 tisk. z.)

2. Ve příčině odnětí živnosti platí tytéž předpisy jako o živnosti tiskařské.

3. Nakladatel neperiodického tiskopisu s obsahem závadným jest zodpověden za zanedbání povinné péče, jestliže při prvním soudním výsledku nemůže neb nechce udati spisovatele a vydavatele, neb dokázati, že týž v době, kdy spis nakladatelovi dodal, měl své stálé bydliště v obvodu zemí, v nichž platí zákon tiskový. (§ 29 tisk. z. ad 2.)

Knihy horní.

Pro práva horní, pokud jsou předmětem knihovního zápisu, vedou se zvláštní knihy pozemkové, jež se zovou knihy horní a jichž zařízení shoduje se se zařízením pozemkových knih tou měrou, že všechna ustanovení o knihách pozemkových platí též i pro knihy horní. Kromě toho šetřiti jest však též příslušných předpisů zákona horního ze dne 13. května 1854, č. 146 ř. z.